

SLOVENSNIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17
 Naročnina četrletno 15 Din
 za pol leta 50 Din
 za vse leto 60 Din
 Posamezne številke 1.50 Din
 Za inostranstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 19. junija 1936.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17
 Poštočkovni račun:
 Ljubljana št. 16.176
 Rokopisov ne vračamo
 Oglasi po tarifu
 Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Kam jadramo?

Slovenci nimamo preveč ljudi, ki bi imeli priliko in sredstva, da si ogledajo široki svet. Te dni sem srečal enega izmed teh srečnežev. Prepotoval je že večji del Evrope in pozna jo približno tako dobro, kakor našo državo. Tem lažje primerja razmere v svetu z domačimi. Mož je oster opazovalec in si svoja opazovanja skrbno zapisuje. Razumljivo je, da me je zanimala njegova sodba o naših razmerah in o našem razvoju v zadnji dobi. Z obotavljanjem je spočetka odgovarjal na moja vprašanja, polagoma pa se je razgrel. Z mladeniškim navdušenjem je govoril o krasotah slovenske zemlje, ki se mu zde po vsakem povratku iz tujine lepše. Manj navdušen je bil za naše razmere. »Kako vam ugaja Ljubljana? Ali ni napredovala v zadnjih letih?« »Po svoji zunanosti da, drugače pa, oprostite, raje molčim.« — Nekaj kritičnih opazk z moje strani pa mu je razvezalo jezik.

»Poznal sem prejšnjo Ljubljano, filistrsko sicer, politično nerazgibano kakor danes, zaspano, a pri tem solidno, pošteno, evropsko. Ljudje vljudni, njih zunanost skromna, a čedna, mladina vzgojena, uradnik vesten in uslužen, obrtnik zanesljiv in izveden v svojem poslu, vedenje v družbi klostojno, življenje na ulici sicer malomestno, a disciplinirano. Ljubljana se je merila v teh ozirih s katerikoli zahodnoevropskim mestom.

Danes: Zdi se mi, da je vse življenje iz tira, kakor da bi se bili sprostiti prej skriti in zatajeni goni. Neko prostaštvo se je razpaslo in še ponašajo se z njim. Na ulici. Nekdo hiti mimo mene in me s komolcem porine v stran. Gospe pred menoj se ne godi nič bolje. Fantalin je, modno oblečen. Kolesar je od zadaj zadel ob te. Misliš, da se bo opravičil. Narobe, opsuje te z barabo in drvi dalje. Izven Ljubljane. Na Golovcu. Ljubljanski polikani gospodiči, napol dorasli, se zabavajo s tem, da mimoidoče tuje gospe in gospodične obmetavajo s snegom. Noben gospod jih ne zavrne, ker se boji, da bi jo izkupil. Na tramvaju. Družba komaj odraslih deklet in fantov se vrača z izleta. Huronsko vpitje, brezobzirno vedenje nasproti sopotnikom. Prostaško govorjenje. Nič ne nima poguma, da bi mlade objestneže zavrnil. Zlahka ne doživite, da bi mladenič odstopil svoj sedež postarni gospe. Višek vljudnosti je, če ga odstopi kakemu dekletu. Opazujem mladino, poslušam njene pogovore, na ulici, na sportnem prostoru, na kopališču, povsod isto. Med pristno ljubljansko mladino ne ločiš dijaka od vajenca ali navadnega postopača in fičfiriča. Govorjenje je surovo, ni stavka brez kletve, in če se kateri dostojno izraža, je prej ko ne doma s kmetov. Ljubljanski žargon Frtavčkovega Gustla je v zadnji dobi močno obogatel na tujih laških, turških, sportnih izrazih in kletvah in današnje populčno ljubljansko narečje postaja čedajje zoprnejša godlja. Splošna posurovelost se izraža pač tudi v jeziku. Mlada dama na ulici se ti skraja zdi kakor prava parižanka — dokler molči. Uradnik ob tvojem vstopu piše dalje in te pusti čakati. Če mu obrneš hrbet in greš, je ves začuden. (Ne trdim, da bi bilo to pravilo.) Pravite, da so to malote, zunanosti, a na osnovi takih zunanosti si tujec ustvarja svojo sodbo o nekem narodu in ljudstvu. Snažnost, solidnost, poštenost, točnost, vljudnost so bistvene lastnosti civiliziranega naroda. Elegantna obleka še dolgo ni vse, zlasti če v najbližji bližini srečaš največjo bedo in če zunanja eleganca le s težavo zakriva dejansko siromašino. K pravi civilizaciji spada tudi neka skladnost med zunanjim pojavom in resničnim položajem. Mislim na visokomerstvo, ki od nekdor prihaja k nam in se vidno širi. Pri marsikateri našminkani »dami« bi dvomil, če ima snažno spodnje perilo. Nič redkega, da ima elegantno oblečen mladenič pošvedrane čevlje. Dovolj sem opazoval ljubljansko življenje, da imam o tvarnem položaju našega človeka svojo sodbo. Težko,

da bi kje na evropskem severu ali zahodu srečal toliko brezposelnih, ko v Ljubljani. Zlasti boli človeka, ko vidi toliko otrok prosjačiti.«

Segel sem mu v besedo. Opomnil sem, da so to tipični pojavi poveljnega življenja, ki jih srečuješ povsod, ne samo pri nas, ker so nasledek razpadanja meščanske družbe. Stare oblike družbenega življenja so v razkroju, ker nimajo več življenjskih pogojev, nova družba z novimi življenjskimi pravili pa je še daleč na obzorju. Živimo pač v prehodni dobi z vsemi znaki razkroja in presnavljanja.

»Upoštevam poveljne razmere, a ne uvidevam, zakaj bi moralo biti v Ljubljani slabše ko drugod na evropskem zahodu. So države, kjer je vprašanje brezposelnosti težje ko pri nas in vendar je socialna pomoč vse drugače izvedena ko tu. Ni je opravičbe, da so brezposelni v tej meri prepuščeni svoji usodi. Z zanemarjanjem mladine, s tiranjem mladih ljudi v beračenje in postopaštvo si vzgajamo zarod, ki utegne postati še prava šiba božja za ves narod. Že pri drugi mladini, ne izvzemši dijaštva, opazujem, da ima pogosto prav anarhične pojme o osebni časti, močnatosti, zvestobi, resnicoljubnosti in poštenosti. Občutek imam, ko da bi neka plast moralno najšibkejših, v svojih strasteh in gonih najbolj sproščenih elementov nadvladovala vse druge ter dajala zunanjemu življenju svoj videz in pečat in da bi se bil boljši del ljubljanske družbe poskril in potajil.«

To so vaši vtiski. A kje vidite vi vzroke teh pojavov in od česa si obetate zboljšanje teh razmer?

»Preveč me vprašujete. Sami ste naznačili, kje je globlji vzrok današnjega stanja. Vendar bi se

Dr. Ivo Štampihar:

Varščine demokracije

I.

Po dokajšnjem presledku, odkar so na tem mestu izhajali sestavki o demokraciji, fašistanovščinarstvu, se povrnimo na področje tega predmeta, ne zato, da pomnožimo število tistih, ki dandanes zlasti z desne strani premlevajo besedo demokracije, temveč da se dotaknemo najkritičnejšega trenutka demokracije: demokracije v nevarnosti.

Demokracija razpravlja, prepričuje, vabi; demokracija ceni vsakogar, zlasti po njegovi osebni vrednosti za družbo. Demokracija sloni na enakopravnosti vseh v družbi. Zato zametuje — silo. Toda s tem vodilom in s tem načelnim nasprotovanjem sili in uporabi sile daje demokracija sama orožje tistim, katerih delovno sredstvo je sila; saj jim daje svobodo, da se zberejo in s silo zavzamejo oblast nad vsemi drugimi, ki so za to, da naj se oblastuje brez sile.

Politična demokracija je oblast in uprava po sovladanju in soupravljanju vseh. Če je med temi »vsemi« le nekaj tistih, ki se udeležujejo sovladanja in soupravljanja z namero, da si s silo preskrbijo premoč, je sposobna vprav demokracija sama, spraviti tiste na površje, do oblasti, in tako pokopati svobodo in enakopravnost ostalih. Ko bo nasilnik na oblasti, se bo skliceval na to, da ga je demokracija postavila tja, ter bo začel kovati postave, ki naj ga obdržijo zoper voljo ostalih na oblasti. Govoril bo tudi o tem, pa šele od zavzetja oblasti naprej, da je izvršil revolucijo, da je njegova volja volja vseh (saj so me poslali na oblast vsi!) in da je zato njegovo nasilje največja demokracija sploh.

Politična demokracija računa z močjo duševne volje pretežne množice v določeni prisilni družbi človeštva, ne da bi pri tem zatirala manjšino, ker je manjšina. Demokraciji so tedaj potrebne množice, ona se naslanja na gibanja mas. Mase v

tudi v današnjih razmerah dalo mnogo storiti, če bi slovensko razumnštvo ne stalo tako brezdelno nasproti vsem tem pojavom. Ljubljana je danes vseučiliško mesto, je kulturno središče slovenskega naroda, a se svoje naloge prav malo zaveda. Politične in narodne zavesti je manj ko pred vojno. Brezbarvno in brezizrazno je njeno življenje, prepletkano po tujih vzorcih. Tuj svet mu narekuje ritem in nič ne čutiš v njem utripa slovenske duše. Na vseh šolah od najnižjih do najvišjih vlada duh, ki je tuj slovenskemu življenju. Ta duh nas odtuja samemu sebi in kulturni Evropi. Nič se mi ne zdi nujnejše, ko da se stvori krepka duhovna in moralna slovenska elita, ki bo, gradeč na najboljših slovenskih in evropskih idejnih in kulturnih izročilih, polagoma obrazovala nov tip slovenskega človeka. Ta elita bo morala potem napovedati brezobziren in organiziran boj vsemu prostaštvu, vsem zoprnim izrastkom našega družbenega življenja.«

Poslovil sem se od moža. Očitno se mu nekoliko toži po starih časih. Morda tudi v srcu ne verjame vsega, kar trdi. Slovenci radi sebe obtožujemo in te obtožbe pretiravamo. Gotovo pa je v njegovih opazovanjih mnogo jedra. Kar priznamo si, da smo v stiku z vzhodom raje prevzemali od njega slabe strani ko dobre in smo se

Slovenci koreninimo po svojem bistvu v zahodni kulturi in prelom z njenimi izročili mora roditi raznovrstne anarhične pojave ter nas tirati v moralno in kulturno propadanje.

Opomba uredništva: Prvi pogoj za zboljšanje razmer je, da smo v svoji hiši svoji gospodarji. Današnja popolna odvisnost onemogoča vsak resen odpor proti zlu, ki nas duši. Ta odvisnost služi tudi prerada namenu, da se odtegujemo lastni odgovornosti in vse zvrčamo na Belgrad.

človeški družbi pa niso tisti, ki v današnjem gospodarskem in družbenem redu upravljajo in izkoriščajo proizvodnjo, temveč tisti, ki z delom ustvarjajo, tisti, ki žive od dela. Ko je postalo gotovo, da bo s splošno volilno pravico posredna demokracija ušla iz rok manjšini družbe, ko je postalo gotovo, da je s pravo demokracijo nujno zvezana reformacija upravljanja in izrabe proizvodnje, si je poiskala moralno neizbirčna, duševno pa visoko razvita manjšina družbe novo pot, novo sredstvo za obdržanje moči nad množicami, je preiskala vodila demokracije, zlasti politične, in ugotovila, da se bo dala s pomočjo vodil posredne demokracije kljub splošni volilni pravici rešiti njena dosedanja moč, ne samo rešiti, celo utrditi, povečati, še bolj zavarovati, kakor hitro se ji posreči, ukleniti za svoje skrite namene: mase. Uklenjene mase naj spravijo na površje polipe manjšine družbe, vse drugo je potem naloga — te manjšine.

Manjšina družbe je namreč odkrila, da demokracija, ki smo jo videli do današnjih dni, ni pazila na svoje varščine, da je štela varščine celo za nasprotja lastnim vodilom. Manjšina družbe je to izrabila z uspehom povsod tam, kjer se ji je posrečilo z gibanjem mas ustvariti — fašizem. Mase je pa pridobila — če izvzamemo tvorna sredstva, od katerih mase tako niso videle niti vinarja — z novimi mističnimi gesli in z rafiniranim odkrivanjem nedostatkov njene demokracije, meščanske demokracije, tiste, ki za mase delovnega ljudstva sama ni nikdar imela — demokracije. In kjer je zavojevala mase vsaj za toliko časa, da so spravile na površje polipe manjšine, tam se še drži, kjer pa je to poskušala od zgoraj navzdol in zato tajila fašistične namere, tam je bila kratkotrajna, tam se drobi, ziblje in lovi: v prvih davi mase zavest, da so same pomagale, v drugih pa jih gloda neprizadeta zavest mas.

Nauk uspešnega fašizma se torej glasi za demokracijo tako, da tudi demokracija ne sme zanemarjati lastnih varščin prav dotlej, dokler niso upravljalci in izrabljevalci proizvodnje sami — »demokratizirani«. Kadar bodo namreč proizvajalna sredstva samodejno na razpolago samo demokraciji, t. j. ko nastopi enakost nasproti proizvodjalnim sredstvom, bo ta enakost sama varščina demokracije.

Govoriti o varščinah demokracije je kočljiva stvar. Kajti tudi o tem govorijo in pišejo večkrat prav tisti, katerih obnašanje na oblasti je čisto prostaški fašizem. Pri nas imate prav za prav več

garnitur politikov, katerih politika obstaja v tem, da vedno nekaj »čuvajo«. Karkoli, in v tem »karkoli« je prav v današnjih dneh tudi »demokracija«. To so pač profesionalci, ki jih obstajanje kake druge podobne garniture »nasprotnikov« naravnost vzdržuje in ki bi bili nesrečni, ako bi nasprotno garnituro res popolnoma zmanjkalo. Na ta način imajo legitimacijo ravno za tisto »čuvanje«, kar je tako lepa naloga, če si jo kar sam natakneš.

Zato nas prav nič ne mika zaiti na tak »teren«, pa se bomo rajši pobavili z določenimi varščinami demokracije, s tistimi, ki bodo zadele v prvi vrsti prav te profesionalce. (Sledi.)

Za veliko javno kuhinjo

(Dopis.)

Misel javne kuhinje v Ljubljani, v kateri bi dobivali hrano brezplačno ali za primerno ceno vsi potrebni, se mi zdi prav posrečena. S tako ustanovo bi bil storjen velik korak naprej v našem zaostalem socialnem skrbstvu, bila bi pa tudi najlepša počastitev spomina na pokojnega kralja, ki je sam dal lep zgled v tej smeri s tem, da je ustanovil v Belgradu velik Dijaški dom, ki ima v njem več sto visokošolcev popolno oskrbo. Tej precej podobno napravo ima tudi Zagreb v tako imenovani Aleksandrovi ustanovi.

Da bi ustanova, za katero je sprožena misel, odgovarjala, bi morala ustrezati slovenskim razmeram. Služiti bi morala ne samo dijakom, ampak tudi drugim slojem: uradnikom, delavcem, obubožanim obrtnikom. Predvsem seveda dijakom vseh šol. Statistika slušateljev našega vseučilišča izkazuje leto za leto stalno padanje dotoka iz vrst kmečkih in delavskih slojev. Prej, v boljših gospodarskih razmerah, se je slovenski dijak še nekako prebil na tujih vseučiliščih: s skromnimi podporami od doma, z instrukcijami, ustanovami, a največ s stradanjem. Danes je to nemogoče, pa če bi kdo bil še tako velik umetnik v stradanju.

Narod brez zdravega naraščaja razumništva mora izhirati v osnovi. Do zdaj je kmečki stan še lahko bil nosilec, ohranjevalec in branilec narodne misli, bodisi sam kot konservativen element, da se tujstvo pri nas ni moglo uveljaviti, ali s tem, da je dajal narodu može — kulturne delavce, glasnike in vodnike. Trubar, Vodnik, Prešeren, Levstik in vsi drugi naši veliki duhovi so izšli iz kmečke hiše. Zadnji čas pa je nastal v tem pogledu zastoj, ki mora navdati z največjo skrbjo vse, ki jim je razvoj in bodočnost slovenskega naroda pri srcu.

Četudi bi se postavili na ozkosrčno stališče, da je produkcije razumništva preveč, je že sedanja njegova razdelitev na posamezne stanove nezdrava. Dijaki s kmetov izginjajo, iz delavskih družin jih že skoraj več ni. Prevladujejo pripadniki imovitejših slojev in uradniški sinovi. V ljudskem pomenu in narodnem pogledu pa ti

nikoli niso bili zanesljiva opora in dovolj trdna hrbtnica.

Vzroki, da je tako, so različni, vsi pa so gospodarskega značaja. Drago učenje, ki bi po ustavi moralo biti brezplačno; drago življenje in nemožnost zaslužka, ki bi omogočal študij. Dražjih študijev, kakor sta zdravstvo in tehnika, si dijak, ki ni rojen pod srečno zvezdo, ne more privoščiti. To daje misliti, in če smo našli vzroke, jih moramo odvrniti.

Vzroke poznamo. Slep je, kdor jih ne vidi. Če že ne moremo odpraviti vseh vzrokov in takoj, nas to ne more navdajati z malodušjem, da bi sploh ne začeli. Prvi korak je prav za prav že storjen: saj je nekaj denarja že zbranega. Menda okrog milijona dinarjev. Ali odbor, ki ga upravlja, se zavija v molk. Znesek pa ni bil zbran v določen namen in je zato potrebno, da pride zadeva na javen razgovor. To ni stvar posameznikov ali celo kakih samozvancev, nego vse javnosti. Pravico, povedati svoje, imajo zlasti tisti, posamezniki in skupine, ki so kaj dali, bodi prostovoljno ali drugače. Časi so težki, pa je treba dobro premisliti, kako se bo obrnil denar.

Ljubljana že ima nekaj javnih kuhinj. Nekatere uspevajo, druge životarijo. Precej jih je že propadlo. Osrednje dijaške kuhinje nimamo. Ustanovitev take je nujna potreba. Združitev več kuhinj v eno samo bi mnogo pripomoglo k znižanju upravnih stroškov, pocenitvi in zboljšanju hrane. Ni ravno neobhodno potrebno, da bi se združile upravno; dovolj je, če bi bile pod eno streho. Prednosti take združitve so na dlani. Velika kuhinja bi lahko bila urejena po vseh zahtevah moderne higiene: kuhanje s plinom, prezračevalne in hladilne naprave, osrednja kurjava, pravilno vskladiščenje na debelo nabavljenih živil, izurjeno osebje, strokovno nadzorstvo itd. itd. Vzorna kuhinja bi bila privlačna tudi za take, ki lahko plačujejo, s čimer bi znatno pripomogli k njenemu uspevanju. Sedanja razkosanost na tem področju je razkošje, ki je za maloštevilen narod precej drago. J-r.

Povest o zamorcu

Zamorec je potoval iz Srednje Afrike v evropsko mesto. Civilizacija se širi precej naglo po svetu, kultura žal ne. Ta zamorec je vedel, kaj je civilizacija, to se pravi, mislil je, da je vedel: gledal je od daleč bogate plantaznike, dostojanstvene evropske uradnike in častnike. Brskal in listal je tudi po evropskih ilustriranih časnikih. In tako je videl in vedel, kaj in kako je treba, da je človek »civiliziran«: frak in bela kravata in manšete in čevlji na lak in tako naprej.

Tisti zamorec je bil kolikor toliko premožen. Kako in zakaj, ni tolikanj važno v našem primeru, ali gotovo je, če bi ne bil premožen, ne bi bil mogel potovati v Evropo. Kakor tudi večina, velikanska večina Evropejcev ni tako premožna, da bi mogla potovati v Afriko, že celo ne tja v Srednjo Afriko. Ker je bil torej ta zamorec premožen, ker je slišal in videl, kaj je evropska civilizacija, ni bil še malo v zadregi, ko se je napotil v Evropo. Šel je v prvem pristanskem mestu k evropskemu krojaču, odpasal si je opasnik iz opičjega usnja, dal si je umeriti frak in drugo (glej zgoraj), vrgel se v lak in klak in ko je tako na lastno veliko zadovoljstvo ugotovil svojo popolno evropsko enakopravnost, se je šel ogledovat po evropskem svetu.

Pa je bil kar takoj hudo razočaran nad tem evropskim svetom in njegovo civilizacijo in kulturo, kar je seveda za pravega zamorca eno in isto. Že takoj prvi pristanski delavec ne le, da ni imel laka in klaka in najnovodobnejše samoveznice — celo strgane hlače je imel na sebi in njegov platneni predpasnik je bil ves umazan. Sploh je bilo necivilizirano oblečenih in obutih ljudi da nič koliko, in cenene zabave so iskali po gostilnah, in če je tu pa tam opazil boljše oblečenega človeka, je ta često nosil knjige pod pazduho, namesto sodobni frak in klak. Skratka, prave civilizacije in kulture ni v Evropi, zato se je naš dobri zamorec odločil, da bo učil te Evropeje evropske omike in olike, na katero so že

menda popolnoma pozabili. Celo to se dogaja, da se usekajo evropski preprosti ljudje v nekakšne robce, potem pa te robce zvijajo in devajo nazaj v žep — višek neciviliziranosti! Saj vendar na slikah ilustriranih časnikov ni bilo nič takega — očitna kulturna zabloda torej!

In zamorec je začel učiti Evropeje evropske civilizacije, v veliko kratkočasje teh zadnjih, in v angleških in ameriških listih je ta in tak zamorec zmeraj hvaležen predmet burk in satir.

Na tega zamorca smo se spomnili, ko smo brali v belgrajski »Pravdi« poročilo o ljubljanskem velesojmu. Belgrajčan seveda, kako da bi ne imel pravice gledati od zgoraj ljubljansko podeželsko preproščino. Ljubljanski ženski svet glede toalet popolnoma nemoderen. Ljudje se razveseljujejo ob vrtiljakih, namesto v varietetih. Namesto da bi se izobraževali ob kakih ekscentričnih plesih, so zadovoljni s skromno jedačo in pijačo. In očitna revščina vsepovsod.

Za časa Živkovićeve vlade je izdal železniški minister strogo naredbo, kakor tisti ofrakani zamorec,

mene. Že z ozirom na to, ker so železničarji kot prometni nameščenci najbolj izpostavljeni kritičnemu pogledu evropskih popotnikov.

Vsak in celo poročevalec »Pravde« ve, da se ta naredba ni tikala slovenskih železničarjev.

Tudi če se njihove žene in hčerke niso mogle navduševati ob najnovejših pariških modelih.

Zato bi priporočali gospodom »z juga«, da ne dajejo več pouka o civilizaciji in kulturi nam. Tem bolj, ker jim njuno bistvo tako ni jasno. Kajti če bi jim bilo, bi vedeli, da ne delata frak in klak olikanega in omikanega človeka,

„Rdeči križ in njegovo poslovanje“

Glede na naš sestavek v letošnji 16. številki pod tem naslovom nam piše dravski banovinski odbor Rdečega križa med drugim:

»V Vašem uglednem listu z dne 17. aprila t. l., št. 16 ste na 4. strani objavili članek pod naslovom »Rdeči križ in njegovo poslovanje«, v katerem omenjate s kratkimi besedami naše pojasnilo ter poudarjate, da ste svoj komentar glede interpelacije narodnega poslanca Jevtića sami označili kot pogojen. Pri tem ste vprašali, čemu si Rdeči križ postavlja ali kupuje drage palače v Belgradu, »ki jih vendar za svoje zadeve in opravke ne potrebuje, ker bi mu jih sicer ne bilo treba oddajati v najem in čemu oddaja odvečne prostore v najem svojim lastnim funkcionarjem.« Tudi vprašujete, »zakaj bi bil avtomobil za humanitarno društvo, kakor je Rdeči križ, potreben«. Končno ste stavili na naš odbor prošnjo, da »Vam v korist javne morale natančno pojasnimo, kako je s poslovanjem Rdečega križa v Belgradu, čemu se je to poslovanje sezidalo, kaj je z društvenim avtomobilom in koliko slovenskega denarja je šlo v vse te zadevščine«.

Zgradbe Rdečega križa v Belgradu so bile zidane iz skladov bivšega srbskega Rdečega križa, kateremu so razni premožni člani in prijatelji darovali jako visoke zneske, oziroma v svojih oporokah volili prav izdatne vsote. Dokaz, da so ti premožni sloji v polni meri upoštevali delovanje srbskega Rdečega križa. Zgradba je bila pa potrebna tako za pisarne Glavnega odbora, kakor tudi belgrajskega oblastnega odbora, končno pa tudi za veliko skladišče za sanitetni in drugi material Glavnega odbora. Za vse te prostore bi moral plačevati Glavni odbor visoko najemnino, če ne bi imel lastne zgradbe.

Odvišne prostore oddaja pa v najem nekaterim oblastim, odnosno zasebnim strankam. Če je med temi slučajno tudi I. podpredsednik našega društva senator Svet. Tomić, za društvo gotovo ne pomeni to nobene škode, ker je bila stanarina za vse prostore, ki se oddajajo v najem, komisionelno določena. Zgradba Rdečega križa v Belgradu se pa da po vsej priliki v slučaju potrebe spremeniti tudi v bolnišnico.

Avtomobil je za tako društvo, kakor je Rdeči križ, iz raznih razlogov nujno potreben; prosimo pa, da nam oprosite, ako teh razlogov točneje ne navajamo, ker so nekateri rezervatne narave.

Kar se h koncu tiče prispevkov prebivalstva dravske banovine za Rdeči križ, Vam sporočamo, da smo se obrnili za pojasnilo na Glavni odbor, kateri nam je z dopisom z dne 5. t. m., E. br. 9462 sporočil med drugim sledeče:

V času od 1. januarja 1921 (ko je bil ustanovljen Rdeči križ kraljevine Jugoslavije) do všteti 31. decembra 1935 je prejel glavni odbor:

a) od odborov društva	Din 2,204.379.06
b) od drž. oblastev, vseh drugih ustanov ter privatnih oseb	„ 435.272.50

Skupaj Din 2,639.651.56

V istem času je nakazal Glavni odbor našemu odboru in ostalim enotam

raznih podpor v gotovini	Din 3,063.398.70
raznega materiala pa v vrednosti „	170.800.—

Skupaj Din 3,236.198.70

Enote v dravski banovini so tedaj prejele za Din 596.547.14 več, kakor so poslale Glavnemu odboru.

Ker nam je seveda samo in edino na tem, da se dožene resnica, priobčujemo tudi to pojasnilo prav radi. Del naših vprašanj ta dopis tudi pojasnjuje. Vendar mislimo, da ne bo samo za nas, ampak tudi še za marsikoga drugega čudno, da ne more društvo pojasniti, zakaj bi mu bil avtomobil potreben, ker so bojda »nekateri razlogi zanj rezervatne narave«. Nadalje bi opozorili, da se je društvu pri seštevanju prispevkov in podpor očitno pripetila pomota. Kajti iz vsebine dopisa samega izhaja, da je prejel glavni odbor od društvenih (torej vseh banovinskih) odborov in od države do 31. XII. 1935 skupaj Din 2,639.651.56, izdal pa je ne samo dravskemu banovinskemu odboru, ampak izrecno po besedilu navajanega dopisa tudi ostalim enotam za razne podpore skupaj znesek Din 3,236.198.70.

Popolnoma nemogoče je torej, da bi bile dobile »enote v dravski banovini za 596.547.14 Din več, kakor so poslale Glavnemu odboru« — kakor zatrjuje dopis. Ta znesek več so dobile marveč vse enote Rdečega križa v državi.

Ali z drugimi besedami in za kar nam v pričujočem primeru gre: še zmeraj ni pojasnjeno razmerje med prispevki Slovenije in med podporami, ki jih prejema Slovenija kot pomoč.

Spominjajte se tiskovnega sklada tednika „Slovenije“!

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in pravosti, prosimo, da podprejo razširjevanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za

tiskovni sklad našega tednika »Slovenije«.

Opazovalec

Odločnih besed in dejanj je treba

V Splitu izhaja jugoslovensko-nacionalni list »Zov sa Jadrana«. Kot jugoslovensko-nacionalni list se seveda navdušuje za fašizem in Mussolinija, prav kakor slavi ta dva tudi »Pohod«, ki bi vsak hip sicer rad utajil sleherni zvezo med fašizmom in nacionalizmom. »Zov sa Jadrana« je za toliko bolj simpatičen, ker svojega navdušenja za fašizem prav nič ne prikriva, niti mu ni za kako spogledovanje z demokratično mislijo, ki jo hoče iz previdnosti še zmeraj uganjati »Pohod«. Kar naravnost se marveč navdušuje

in jih dobesedno navaja:

»Ne dovoljujem, da vlada večina. Večina obstoji iz pokvarjencev in nevednežev. Zakaj bi se dala ljudem te vrste oblast samo zato, ker jih je mnogo. Zgolj dejstvo, da glasujejo vsaka štiri leta, zaslepljeni od demagogije misli, ki jih ne razumejo, še ne delajo iz te večine činitelja, ki bi bil sposoben za vlado.«

Te besede so precej znane in tudi pri Mussoliniju niso bile izvirne. Da bi jih zavračali z logičnim dokazovanjem, ni vredno, njihova miselnost šibkost je že tako na prvi pogled dovolj očitna. Zanimivo je samo to, da se zdi vsakemu nacionalistu samoumevno, da je prav on tisti, ki spada med nepokvarjence in izobražene, da je torej prav on poklican, da »vodi« ljudstvo iz »demagogije«. Kajti še na misel mu ne pride, da bi utegnili preudarni in izobraženi ljudje ravno nacionaliste imeti za pokvarjence in nevedneže, še pomislijo ne, da bi prav v Jugoslaviji, z njeno dolgo povestjo nacionalnih režimov, ne bilo nič lažjega dokazati, kakor to. Da bi bil torej najnaravnostji nasledek iz te ugotovitve in nacionalne logike o vladanju poštenjakov in izobražencev, da se vzame vprav nacionalistom vsaka pravica, vtikati se kakorkoli v vladne opravke, zlasti tudi vsaka mogočnost, da sploh pridejo kdaj do oblasti, torej tudi sleherni aktivna in pasivna volilna pravica...

In če so tudi nacionalisti na to kdaj pomislili — očitno računajo z načelno strpnostjo demokracije, ki prizanaša včasih le preveč tvorom na družbenem telesu in jih trpi, namesto da bi jih izrezala.

Kakor pa naj bo velika in vseobsežna svoboda v demokratični družbi, tako velika le ne sme biti, da bi omogočala spodkopavanje prav tega načela svobode same, da bi šla na roko svojim grobarjem. Vsaka družba, če ni v razsulu in če ima v sebi pravstvene misli in načela, mora ta načela zastopati in braniti zoper tiste, ki jih zlorabljajo in zanikujejo. Prav kakor ne da nobena družba, da bi svobodno kdo razlagal tako, da sme svobodno krasti, ubijati, uganjati nasilstva. Demokratična družba je bila doslej v pogledu političnih asocijalnih ljudi najbolj širokosrčna. Povojna politična zgodovina uči, kam to vodi tudi tam, kjer se je fašistični nacionalizem povzpela s pomočjo demokratičnih naprav, jih je zatajil tisti hip, ko je prišel na oblast in jih nadomestil s surovo silo. Surovo silo, ki je stala dokajkrat več tvornih, pravstvenih in človeških žrtev, kakor vsi drugi hudodelci skupaj.

Zato je edino pravilen sklep in zahtevek, da se varuje sleherni svobodna družba pred nacionalističnimi zanikovalci ljudske svobode kakor pred vsakterimi drugimi hudodelci. In da se brani in ravna odločno, nepopustljivo. Pa se bo kaj kmalu pokazalo, da fašističnega nacionalizma sploh ni. In tisti, ki so ga najbolj vneto pridigovali, ga bodo zatajili od enega petelinovega petja do drugega. Zakaj tudi to je bistvena lastnost nacionalistične kakor sploh vsake nasilnosti: strahopetnost, ki ima samo pogum, dokler jo nekdo krije od »zgoraj«. Od tam zgoraj, kamor zmerom zavijajo svoje oči...

Slovenska beseda

O slovenščini, njenem duhu, njeni izrazitosti, pa tudi o malomarnosti, s katero varujemo ta zaklad, je napisal tdk v »Slovencu« med drugim tele resne besede:

»Miselnost lenoba in trgovska poslovnost ter lahkota, predvsem pa nespoštovanje materinega jezika so vzroki današnje plitkosti v jeziku, neslovenske skladnje, mednarodnih izrastkov, ki naš jezik delajo revnejšega za toliko besed, ki bi jih lahko dal iz sebe, za kolikor se poslužujemo tujih nadomestkov. Tak jezik boli, ne zveni, preplehek in izkvarjen je njegov zvok, zato ga slovensko uho ne prenese in pesnik ga vrže med črepinje črep!« Ob njem imamo zavest, da smo se oddaljili od pravega počela ustvarjajoče slovenske besede, h kateremu se moramo povrniti z vsem svojim hotenjem in se ob njem prepodobiti! Z raznimi »brusi« res da odstranimo mnogo teh izrastkov, toda z njimi še ne obudimo ustvarjajočega duha! In tega nam je danes treba. »V začetku je bila beseda...« Zato se moramo vrniti v svoj začetek, da pridemo do pravirov tvornega studenta, ki brizga nove besede iz sebe, moramo se iz svojega medlega svetovljanstva obrniti docela z vso ljubeznijo k sebi, poglobiti se v

svoj začetek in svojo preteklost, iskati v nji svoje podobe, predvsem svojemu jeziku. Pretrgali smo razvojno nit, ploden stik s preteklostjo in z narodom, zato naša ustvarjalna jezikovna sila peša, bister student se gubi kot v pesek in le tu in tam pri posebnih mojstrih besede žubori bistra voda studenčnica, ki je edina zmožna osvežiti našo suhoto. Niti današnji pisatelji nimajo prave ljubezni do jezika, temveč samo do snovi in do stvarne resničnosti; v besedi ne vidijo in ne čutijo duha, zato so pravo nasprotje besednim umetnikom iz predhodne dobe, ki pa so tudi grešili v tem, da so besedo preobloževali, da je bila često le prazen mehur brez vsebine. In zato je treba, da zraste najprej pri pisateljih smisel za vrednoto besedne tvorbe, da se iz plitkosti izraza in povprečnosti pojmov dvignejo v zavestno tvorenje in izvirno osebnostno oblikovanje novega čustvovanja in doživljanja, ki bo dalo tudi novo močno slovensko besedo, edino pripravno in zmožno natančno izraziti današnje notranje življenje slovenskega človeka. Iz razmerja do besede lahko sodimo na ljubezen do naroda, in če hočemo resnično ljubiti narod, moramo ljubiti najprej njegovo besedo nad vse, kajti ta stoji v začetku...

Danes se prevzema vse z lahkoto s tujega, često nam najbližjega zelnika, brez ozira na to, da imamo že sami podoben ali pa celo isti in boljši izraz. Danes se celo radi bahamo s tujim perjem in rabimo tujo besedo s ponosom, češ, saj jo tako rabi naš gospodar! In zato danes slovenskega človeka, ki je po krvi in knjižni preteklosti zvezan z duhovnim razvojem svojega naroda, do žalosti zaboli, ko na vsakem koraku naleti na tuj izraz, ko vidi, kako Slovenci nezavedno odstopamo od lepih, polnih in sočnih izrazov, v katere so naši očetje dali toliko svojega gorečega srca, da jih premalo branimo, da, da jih mečemo z lahkoto čez plot in da obešamo iz svojih hiš zakrpane zaplate, sešite za silo iz odrezkov bogve odkod! Na smetišču leže naše besede, na bogatinovi mizi pa se okorno obirajo mednarodni izrazi in pije vino iz južnih krajev in to v času, ko smo se začeli zavedati, da imamo doma vsega tega na pretek in je slajše in boljše in naše. Zdaj vemo, da moramo čistost naših starejših besed ohraniti, lepo dediščino še povečati. Zato nam je treba več ljubezni do naše besede, do naše ustvarjalne moči, do pravirov naše samobitnosti, na katere začetku je bila in je beseda.

Bivši konfiniranci dobijo odškodnino

Leta 1955. so bili na odredbo ljubljanske banske uprave pod dr. Marušičem dr. Korošec, dr. Kulovec, dr. Natlačen in dr. Ogrizek konfinirani po raznih krajih na jugu države. Konfinirani so bili na podstavi § 12. zakona o varstvu države, po katerem smejo politično-upravne oblasti konfinacijo odrediti le na osnovi razsodbe rednega sodišča zaradi potepuštva, pijančevanja in podobnih pregreškov, ki se jih imenovanim ni moglo očitati. Imenovani so se zategadelj pritožili na upravno sodišče v Celju, ki je razglasilo konfinacijo za nezakonito in nedopustno. Zaradi te razsodbe so bili vsi člani upravnega sodišča brozjavno upokojeni, na njihovo mesto pa imenovani drugi pod predsedstvom znanega bivšega upravnika zagrebske policije dr. Janka Bedekovića. Na pritožbo bana dr. Marušiča zoper sklep upravnega sodišča pri Državnem svetu v Beogradu je ta razsodil, da je konfinacija zakonita. Konfiniranci so bili osvobodjeni šele po marzejskem atentatu na podstavi posebne izjave, ki so jo bili podali. Nedavno je Državni svet revidiral svoj prvotni sklep in v nasprotju s tem razsodil, da je bila konfinacija nezakonita in zato nedopustna. Prizadetim bo sedaj menda priznana odškodnina, do katere imajo po zakonu pravico. Je pa tudi postavna določba, da odgovarja za škodo kdor jo je vedoma ali iz nemarnosti zakrivil. Krivda je tu očitna, znani so pa tudi krivci; zato smo mnenja, da naj državna blagajna znesek, ki ga bo izplačala, zahteva od krivcev, pa naj so kdorkoli. Če velja zakon za eno, naj velja tudi za drugo stran; drugačno ravnanje bi bilo polovičarsko in krivično. Ne gre, da bi stroški za škodo, povzročeno po očitnih samosilnežih, šli iz ljudskega žepa.

Javno protestno zborovanje

Zadnje nedeljo, 14. t. m., je zborovalo na Jesenicah pred postajo kakih 500 ljudi. Predmet zborovanja je bila naša bolniška mizerija. Zborovanje je vodil dr. Stanovnik, zapisnikar je bil dr. Štampihar. Govorniki so opozarjali na kričeče razmere, znane vsepovsod, ki pa kljub vsem protestom ne premaknejo stvari v meri in na način, da bi se naše bolniško vprašanje rešilo, kakor gre z ozirom na naše zdravstvene razmere, kakor gre zlasti tudi glede na naše javne dajatve. H koncu zborovanja je bila sprejeta ta-le resolucija:

Slovenke in Slovenci, ki so se sestali na javnem zborovanju slovenskega delovnega ljudstva na Jesenicah dne 14. junija 1956,

I. ugotavljajo,

da državna zdravstvena uprava v Sloveniji ne ustreza niti najprvotnejšim zahtevam človečnosti in kulture ter najmanjšim dolžnostim države nasproti državljanom, naj si je Slovenija tista, ki ima najmanjše zaostanke na javnih dajatvah, in tista, ki ji dolguje država že sedem milijard slovenskega, za javne dajatve izterjanega denarja;

II. obsojajo

to stanje javno, kar najbolj odločno in ogorčeno;

III. zahtevajo,

a) da se nevdružne razmere v ljubljanski bolnici brez odloga odpravijo s postavitvijo potrebnih zasilnih lop in z nastavitvijo zadostnega števila primerno plačanih zdravnikov, bolničarjev, oziroma strežnic;

b) da se brez odloga zgradi v Ljubljani na kraju, izbranim od strokovnjakov, nova tipična centralna javna bolnica po sodobnih potrebah in zahtevah in to bolnica s kliničnimi oddelki in s popolno samoupravo;

c) da se zgradijo v Sloveniji, kjerkoli je krajevna in prometna potreba, nove bolnice, ki se bodo same upravljale, zlasti pa, da se zgradi v sporazumu z upravo Bratovske skladnice taka bolnica na Jesenicah za vse kraje, ki so jim Jesenice prometno središče;

IV. se zavezujejo,

da hočejo uresničenje gornjih zahtev trajno nadzorovati in se zanj boriti ter pozivljajo akcijski odbor, da vztraja tudi v bodoče pri načetem delu, da stalno in trajno nadzoruje, vpliva in priganja odločujoče ter obvešča o svojem delu slovensko delovno ljudstvo.

Jugosloveni med seboj

»Jutro« noče odgovarjati »Pohodu« na njegove napade. Pač, ker bi rado, da bi se videlo, ko da je pri JNS vse idealno, tudi red in sloga in disciplina. Zato se obrejuje obenj raje bolj po strani, po svoji tedenski izdaji »Domovini«. Takole označuje »Pohodovo« stvarnost in resnost:

»Sploh rešuje »Pohod« pereča vprašanja večine naše dežele, kmeta, obrtnika in delavca, tako, da moramo povzdigniti z vso odločnostjo svoj glas proti temu, da bi se s takimi otročjimi mislimi solila našim ljudem pamet.«

Tako je! In če je imel »Pohod« prav, ko je očital jugoslovenom okoli »Jutra« popolno nesposobnost in še marsikaj drugega, imajo jugosloveni okoli »Jutra« spet prav, če čitajo Pohodovcem nerresnost in nezrelost.

Skratka: oboji prihajajo polagoma in po hudih nacionalnih ovinkih do sklepov in sodb, ki smo jih napravili mi že davno, davno. Drugega ni treba, ko da prešine to dosedaj enostransko prepričanje vzajemno tudi druge. Čemu tudi ne? Saj so vendar sinovi ene in iste edinstvene jugoslovenarije.

Psovke fakin, baraba, ušivec niso znatno žaljive...

Neki mesarski pomožni delavec v Mariboru je zapustil službo, ker ga je njegov delodajalec ozmerjal s fakinom, barabo in ušivcem, nato pa je tega tožil za plačo za 14 dnevni odpovedni rok. Sodišče je njegov zahtevek kot neosnovan zavrnilo. »Delavska politika« z dne 10. t. m. objavlja utemeljitev te sodbe, ki se glasi:

»Kakor izhaja iz tožnikovih navedb, je tožnik zapustil sam službo, le iz razloga, ker ga je obtoženec žalil s psovkami »fakin, baraba, ušivec« in je mnenja, da je bil s tem podan primer po § 258., t. 5. zakona o obrtih za takojšen izstop iz službe.

Sodišče je pa mnenja, da te psovke, če bi jih bil tudi res izrekel prvoobtoženec, ne tvorijo, upoštevaje vse okoliščine, v katerih bi bile po lastnem opisu tožnika izrečene, znatne žalitve njegove časti.

Pomisliti je treba, da je bil tožnik zaposlen v mesarski obrti, kjer že sam značaj poklica zahteva močnejših živcev za vse tiste, ki so udeleženi morda pri vsakdanjem ubijanju živali. Če padejo kdaj v takem poklicu psovke, kakor jih navaja tožnik, ni vzeti njihovega pomena tako globoko, da bi bilo reči, da je s tem znatno žaljen na časti. V tem slučaju tudi psovke nihče od javnosti ni čul, ker pravi tožnik, da bi samo mogel kdo čuti. Psovke, kakor so navedene, so vsakdanje žalitve med ljudmi in bi bilo krivično za obe strani v službenem razmerju, če bi že taka psovka zadoštovala za takojšnjo pretrganje službenega razmerja. Ker je tožnik navzlic pozivu toženca, naj ostane še 14 dni v službi, tedaj še odpovedni rok, zapustil takoj službo, je njegov gori stavljeni tožbeni zahtevek neutemeljen in ga je bilo zavrniti.

Živali ubijajo tu pa tam tudi lovci, živinozdravniki, konjederci, biologi (vivisekcije) in drugi. Močne živce mora imeti tudi operater, babica, sodnik, zračni pilot, vojak in še mnogi drugi.

Nemška gospodarska taktika na Balkanu

Obisk dr. Schachta balkanskih prestolnic vzbujajo v gospodarskih krogih vseh prizadetih držav največje zanimanje. Komentirata ga zlasti francoski in angleški tisk od vseh podrobnosti. Londonske »Times« pišejo, da si je Nemčija prisvojila posebno taktiko za gospodarsko osvojitve Balkana, najprej da se je povsod zadolžila, zdaj pa ponuja svoje izdelke. Države upnice morajo hočeš nočeš vzeti nemško blago, ako jih ni volja čakati na plačilo. Bolgarija, ki ima v Nemčiji velike terjatve, je morala pristati na nemško ponudbo za ureditev svojih zahtev: naročila je pri Kruppu razne industrijske proizvode, v prvi vrsti motorne lokomotive in druge potrebščine. Glede naše države je na kongresu JRZ izjavil sam predsednik vlade dr. Stojadinović, da je bila primorana opremo za veliko železarno v Zenici naročiti pri Kruppu, dasi so bile tu cenejše ponudbe iz drugih držav, in sicer zato, ker znašajo naše klinirne terjatve v Berlinu nad 500 milijonov Din. Nedavno je naročila v Nemčiji železniškega materiala še posebej za 400 milijonov Din. V Grčiji se prav zdaj bje boj med predstavniki industrij raznih držav za dobavo več rušilcev in večjega števila avionov. Gotovo je že v naprej, da bo tudi tu zmagala Nemčija s svojo pretkano taktiko. Med Parizom in Londonom se že vršijo razgovori za skupen nastop zoper gospodarsko osvojitve Balkana po Nemčiji, kateri bi v daljši bodočnosti morala slediti tudi politični. Končni cilj velenemcev je še vedno: Drang nach der Adria in Drang nach Osten. Njih naklonjenost balkanskim narodom je precej prozaična. Posebno previdni moramo biti Slovenci; kajti prvi račun bi plačali mi, kakor smo ga po svetovni vojni.

Mali zapiski

Prepovedan list.

Državno pravdnništvo v Zagrebu je prepovedalo razpečavanje lista »Hrvatska misao« št. 20, ki izhaja na Sušaku.

Karl Kraus.

Dne 12. t. m. je umrl na Dunaju pisatelj Karl Kraus. Kraus je bil znan tudi med Slovenci, zlasti med slovenskimi študenti, ki so študirali na Dunaju. Njegov kritični obzornik »Die Fackel«, ki ga je zlasti zadnja leta pisal praviloma vsega sam, je bil gotovo v pobudo marsikateremu slovenskemu književniku. Visoko ga je cenil zlasti Ivan Cankar. Kraus je tudi slovensko politično in kulturno življenje kolikor toliko poznal. Izmed slovenskih motivov naj omenimo lepo pesem »Slovenischer Leierkasten«.

Njegov pomen v kulturnem življenju je zlasti, da je brezobzirno zaznamoval sodobno, zlasti dnevno časnikarstvo kot vir zlorabe, korupcije, nekulture in nenravstvenosti.

Kaj bi bil Kraus šele dejal, če bi bil poznal našo jugoslovensko nacionalno časnikarijo.

Zapostavljanje slovenščine.

Če greš na kakšno slavnost ali veselico, kjer izvajajo glasbena ali književna dela, moraš plačati za odškodnino avtorjem teh književnih ali glasbenih del malo odškodnino. Prav! Toda prav ni, da se pobira ta odškodnina v Ljubljani z listki, ki so pisani samo v srbohrvaščini od naslova »Potvrda na 1 Din« pa do opazke na koncu »da ova potvrda ne podleži taksi«.

Tudi uprava zračne pošte še zmeraj noče upoštevati zakona, da je tudi slovenščina državni jezik. Te dni razpošilja v Ljubljani nekakšna vabila s ceniki za zračno pošto. Pisana so v celoti v srbohrvaščini. To se pravi, da bomo natančni do kraja: naslov ima napis v dveh jezikih, v srbohrvaščini in — francoščini.

Za tiskovno svobodo.

Socialistična konferenca minulo nedeljo v Celju je sklenila resolucijo, ki pravi med drugim, da je sedanji tiskovni režim največja ovira zlasti za socialistično delavsko časopisje, ker onemogoča, vsaj pa v znatni meri omejuje... kritiko političnih, gospodarskih in socialnih razmer. Konferenca zahteva svobodo tiska kot glavno in najvažnejšo podlago demokracije in kot pogoj za širjenje in utrditev ostalih državljskih svobod. — Dr. Korošec je nedavno povedal, zakaj vlada še ni izdala političnih zakonov, za katere je lani dobila od Narodne skupščine pooblastilo; rekel je, da so zakoni že izdelani, uveljavljeni pa da bodo šele, ko bodo vsi neprijatelji države uničeni.

Smrtna obsodba.

Državno sodišče za varstvo države v Belgradu je delavca Jurja Halabarca iz Zagreba, ker je o priliki demonstracij brezposelnih 17. januarja letos ustrelil stražnika Franceta Ratajca, obsodilo na smrt na vešalih, šest nadaljnjih obtožencev pa na ječo od 1 do 5 let, ker so padali in delovali v komunistični stranki.

Razveljavljena sodba.

Vrhovno sodišče v Sarajevu je razveljavilo sodbo okrožnega sodišča v Bihaću, s katero sta policijski agent Dušan Čujić in okrajni podnačelnik Miloš Džilos zaradi uboja Miloša Novakovića, trgovca iz Bos. Petrovca bila obsojena, in sicer prvi na 17, drugi pa na 15 let ječe, ter odredilo novo preiskavo, da se izvedejo še neki dokazi. Čujića so pred tem oddali v umobolnico na opazovanje, da se ugotovi njegovo duševno stanje. Ker je navedeni zločin izzval svoje dni med ondotnim prebivalstvom največjo senzacijo, je naravno, da vlada tudi za obnovljeni proces veliko zanimanje.

Upravičena nezaupnost.

Letošnjo velikonočno soboto popoldan se ustavim pred desko nekega popoldnevnikarja, da v naglici pogledam, kaj je novega. Pridruži se mi znanec z enakim namenom. Toda ne moreva blizu. Desko zastira kmečki fant ali delavec, ki sloni na nji, kakor bi dremal. Očitno mu branje dela težave. Naenkrat udari s pestjo po deski, se obrne in dé, ves zaripel v obraz: »Preklete nas imajo za neumne! Kdo bo pa verjel take laži! Ravno narobe je res!« S prijateljem se spogledava, ne rečeva pa nič, čeprav je fant kazal voljo spustiti se v razgovor. Taki primeri so tem bolj značilni, ker postajajo vedno bolj pogosti. Tudi preprost človek se je naučil čitati med vrsticami. d-m.

Obsojen pastor.

Pred dnevi je stal pred sodiščem pastor Gustav Lüderitz iz Ober-Deisingena zaradi velikonočne pridige, v kateri je dejal: »Pred tisoč devet sto leti so kričale množice, nahujskane od višje duhovščine: Izpusti nam Barabo! Danes se dogaja isto; le da ne kričijo več množice, ampak drugi.« Pastor ni hotel ničesar preklicati in obžalovati, marveč je izjavil: »Kot duhovnik moram govoriti resnico, kakor nas je učil Jezus Kristus. Če bi se opravičeval iz strahu pred posvetno oblastjo, bi zatajil svoje poslanstvo. Resnica je, da imajo danes tatovi, goljufi in morilci prednost pred tistimi, ki so delali, čeprav napačno, vendar nesebično.« Sodba: 15 mesecev ječe.

Ponesrečen atentat na Hitlerja.

V Nemčiji je precej drugače, kakor dan za dnem predstavlja nacistični tisk. Med množicami vre, tu pa tam se pojavljajo znamenja, ki dajo slutiti že kar očitne upore celo v nacističnih vrstah samih. Prvotna napihnjena gesla so že obrabljena in ne vlečejo več. Množicam se hoče svobode in kruha. Nezadovoljnost zadobiva posebno vidno obliko vzdolž Porenja. Pariški »Oeuvre« poroča celo, da je nedavno bil izvršen na Hitlerja atentat. Hitler je ostal nepoškodovan, ubit pa je bil njegov dolgoletni šofer Schreck. Nemški listi o atentatu ne smejo ničesar poročati. Zabeležili so le smrt šoferja in priobčili slike z njegovega pogreba, ki se ga je udeležil tudi Hitler.

Podpora za berlinsko olimpijado.

Vlada je dovolila 600.000 Din podpore za udeležbo jugoslovanskih športnikov na letošnji berlinski olimpijadi.

Nove zveze držav.

Ravnanje »Zveze narodov«, ali prav za prav držav, v italijansko-abisinskem in francosko-nemškem sporu je zaupanje zlasti malih držav v to ustanovo močno omajalo. »Društvo narodnih manjšin«, ki mu predseduje Slovenec dr. Jože Vilfan, je pa menda sploh zaspalo. V Ameriki se je zategadelj pojavila močna agitacija za ustanovitev lastne »Panameriške Unije«. Zadnji čas se pojavljajo celo vesti, da namerava francoski ministrski predsednik Leon Blum ustanoviti »Zvezo demokratičnih držav« kot nekakšen protiutež državam z odkritimi in prikritimi fašističnimi režimi. Pogoj za sprejem v zvezo bi bil: svoboda tiska, svoboda besede in združevanja, v svobodnih volitvah izvoljen parlament s parlamentu odgovorno vlado, varstvo narodnih manjšin itd. S tem v zvezi je najbrž tudi pripravljena reforma ustave v Sovjetski Rusiji, po kateri se ustanovi v svobodnih volitvah izvoljena zbornica ljudskih poslancev in zvezni svet, t. j. zastopstvo poslancev posameznih zveznih republik po švicarskem zgledu. Zveza, če se nje ustanovitev Blumu posreči, bo imela za svoje članice najbolj kulturne države.

Grški kralj zoper diktaturo.

Po vesteh iz Grčije se je kralj Jurij izjavil za demokracijo in proti diktaturi. Pričakujejo, da bo zaradi tega vlada Metaxasa preosnovana in da bodo iz nje izpadli vsi fašistično navdahnjeni ministri. — Istočasno poročajo od tam, da je v grški javnosti povzročilo veliko ogorčenje imenovanje več vojaških oseb za guvernerje posameznim pokrajinam.

Boj za demokracijo na Poljskem.

Kakor po vseh državah, kjer je ogrožena demokracija, se zbirajo tudi na Poljskem ljudske množice pod zastavo opozicionalne skupnosti. Ta zahteva vrnitev političnih pravic in svobod, obnovo samouprave v občinah in vseh samoupravnih ustanovah, svobodne volitve, podreditev državnih organov volji ljudskih množic, odpoved zveze s Hitlerjevo Nemčijo in drugega več.

Zavesa v Narodni skupščini.

Za stensko preprogo v novi Narodni skupščini v Belgradu, ki pa še ni dograjena, je vlada odobrila kredit v znesku pol milijona dinarjev.

Propaganda za knjigo na Hrvaškem.

Matica Hrvatska je začela z ustanavljanjem pododborov po raznih krajih z nalogo, da vodijo med preprostim ljudstvom propagando za hrvaško knjigo. Prvi poskus minulo nedeljo v Sisku se je prav dobro obnesel. Knjige so prodajali javno pred cerkvijo in ljudstvo je pridno segalo po njih. Isti dan so predstavniki kulturnih društev v Karlovcu sklenili ustanoviti enak pododbor.

Čobodra.

Egon Heymann opisuje v »Münchener Neueste Nachrichten« svoje potovanje po Srbiji. Glede jezika pravi:

«...sicer pa se imenuje natak v Belgradu »kelner«, pivo ti natočijo v »kriglo«; in kaj je »supa« in »melšpajz«, bo razumljivo tudi, kadar ni nemškega jedilnika. Preden pa greš v »birzus« (gostilno)...»

Ker so te tujke posvečene za naše jugoslovenarje s tem, da jih rabi belgrajska čaršija, bi bilo najbolje, da jih uvedejo takoj v svojo žurnalščino. Podobno kakor so uvedli madžarskega »lopova«, kakor so nadalje uvedli italijanizem »siguren« za slovenski varen, gotov, ali barbarski jugoslovanski germanizem »kolodvor« (Bahn-hof) za slovensko postajo.

In kakor sploh pačijo naš lepi, pošteni jezik z arabskimi, turškimi in madžarskimi spakedrankami in potvorami. Kajti kakor so se odtujili slovenskemu ljudstvu, tako jim je tuj tudi slovenski jezik in duh njegov.

Variante

Trkajte in odprlo se vam bode; prosite in uslišane bodo vaše prošnje.

— Lačen sem; prosim, daj mi kruha, mama.
= Sama vem, da si lačen; a ker me spominjaš, pojdeš brez večerje spat.

— Poglej, hlače imam raztrgane, oče; treba jih bo dati zašiti ali pa kupiti nove.

— Vidim, vidim, da so strgane; toda ker me opozarjaš, hodi še naprej v svojih.

— Uredba o tehničnih fakultetah ne odgovarja, gospodje, treba jo bo spremeniti.

— Vemo, vemo, da ni dobra; a ker dregate, ostani še naprej taka.

Urednik in izdajatelj: Karel Andreč v Ljubljani.

ZADRUŽNA TISKARNA

REG. Z. Z. O. Z.

Priporoča se za tiskanje

časopisov, revij in knjig;

reklamnih letakov, lepakov,

vabil za gledališke

odre in koncerte; vizitk,

kuvert, tiskovin za urade,

hranilnice, posojilnice in

trgovine ter vseh v tiskarsko

stroko spadajočih del.

V LJUBLJANI
TYRŠEVA C. 17

TELEFON 30-67